

Istota uczenia się

Wykorzystanie
wyników badań
w praktyce

Redakcja
Hanna Dumont
David Istance
Francisco Benavides

Istota uczenia się

Wykorzystanie wyników badań w praktyce

Redakcja
Hanna Dumont
David Istance
Francisco Benavides

Ze wstępem Andrzeja Janowskiego

Tłumaczenie: Zofia Janowska

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Warszawa 2013

ABC

a Wolters Kluwer business

OECD

Tytuł oryginału
Educational Research and Innovation
The Nature of Learning: Using Research to Inspire Practice

Redaktor naukowy
Prof. dr hab. Andrzej Janowski

Wydawca serii
Elżbieta Piotrowska-Albin

Wydawca
Izabella Matecka

Konsultacja merytoryczna
Jerzy Wiśniewski

Redaktorzy prowadzący
Marta Kamińska, Beata Socha

Skład, łamanie
JustLuk

Opublikowano pierwotnie przez OECD w języku angielskim i francuskim pod tytułami:
Educational Research and Innovation. The Nature of Learning: Using Research to Inspire Practice / La recherche et l'innovation dans l'enseignement. Comment apprend-on ? : La recherche au service de la pratique

© 2010, Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), Paris.

© 2013 Wolters Kluwer Polska dla wydania polskiego.

Opublikowano za zgodą OECD, Paryż.

Za jakość polskiego tłumaczenia oraz jego zgodność z tekstem oryginału odpowiada Wolters Kluwer Polska.

Wszelkie prawa zastrzeżone.

ISBN 978-83-264-0709-3

Wydane przez:
Wolters Kluwer Polska SA

Redakcja Książek

01-231 Warszawa, ul. Płocka 5a
tel. 22 535 82 00, fax 22 535 81 35

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

ORGANIZACJA WSPÓŁPRACY GOSPODARCZEJ I ROZWOJU (OECD)

OECD to jedyne w swoim rodzaju forum umożliwiające rządów współpracę w celu sprostania wyzwaniom, jakie w dziedzinie gospodarki, społeczeństwa i ochrony środowiska stawia przed nami globalizacja. Organizacja przoduje ponadto w działaniach, których istotą jest zrozumienie nowych zjawisk i problemów, takich jak ład korporacyjny, gospodarka informacyjna czy starzenie się społeczeństw, oraz pomoc rządów w odpowiednim na nie reagowaniu. OECD zapewnia rządów warunki do wymiany doświadczeń dotyczących różnych działań, poszukiwania rozwiązań wspólnych problemów, wskazywania właściwych praktyk oraz pracy na rzecz koordynacji działań zarówno krajowych, jak i międzynarodowych.

Państwa członkowskie OECD to: Australia, Austria, Belgia, Kanada, Chile, Czechy, Dania, Finlandia, Francja, Niemcy, Gre-

cja, Węgry, Islandia, Irlandia, Włochy, Japonia, Korea, Luksemburg, Meksyk, Holandia, Nowa Zelandia, Norwegia, Polska, Portugalia, Słowacja, Słowenia, Hiszpania, Szwecja, Szwajcaria, Turcja, Wielka Brytania i Stany Zjednoczone. W pracy Organizacji udział bierze także Komisja Wspólnot Europejskich.

Publikacje OECD szeroko rozpowszechniają sporządzone przez Organizację statystyki, wyniki przeprowadzonych przez nią badań dotyczących kwestii gospodarczych, społecznych i ochrony środowiska oraz konwencje, wytyczne i standardy uzgodnione i opracowane przez członków OECD.

Niniejsza praca została opublikowana na odpowiedzialność Sekretarza Generalnego OECD. Zawarte w niej opinie i argumenty niekoniecznie odzwierciedlają oficjalne poglądy Organizacji lub rządów państw będących jej członkami.

SPIS TREŚCI

Podziękowania	13
Wprowadzenie	17
Wstęp do wydania polskiego	21
Streszczenie	25
Skąd takie zainteresowanie kwestią uczenia się?	25
Zakres tematyczny <i>Istoty uczenia się</i>	26
Ogólne wnioski na temat uczenia się	27
Ambitny edukacyjny plan działania	33
1. ANALIZA I TWORZENIE ŚRODOWISK UCZENIA SIĘ XXI WIEKU	35
Wstęp	36
Uczenie się w centrum uwagi	36
Dlaczego właśnie środowiska uczenia się?	51
Cel niniejszej książki	54
Bibliografia	56

2. HISTORYCZNY ROZWÓJ MYŚLENIA O UCZENIU SIĘ ..	60
Wstęp	61
Główne dwudziestowieczne koncepcje uczenia się	62
Teorie uczenia się a praktyka edukacyjna: trudna relacja	70
Obecne rozumienie uczenia się	76
Uwagi końcowe i implikacje dla polityki edukacyjnej ...	94
Załącznik	97
Bibliografia	99
3. UCZENIE SIĘ Z PERSPEKTYWY POZNAWCZEJ: DZIESIĘĆ NAJWAŻNIEJSZYCH ODKRYĆ	109
Wstęp	110
Dziesięć głównych odkryć kognitywnych badań nad uczeniem się	114
Podsumowanie	134
Bibliografia	135
4. KLUCZOWA ROLA MOTYWACJI I EMOCJI W UCZENIU SIĘ W SZKOLE	141
Wstęp	142
Wpływ przekonań związanych z motywacją i emocji na uczenie się	144
Główne zasady dotyczące motywacji	150
Implikacje dla polityki edukacyjnej	170
Bibliografia	171

5. UCZENIE SIĘ Z PERSPEKTYWY ROZWOJOWEJ I BIOLOGICZNEJ	176
Wstęp	177
Badania na temat umysłu, mózgu i edukacji	178
Natura a wychowanie	180
W jaki sposób ludzie używają mózgu, by się uczyć?	182
Emocje i poznanie są w mózgu nierozzerwalnie związane	186
Język i umiejętność czytania	189
Matematyka	193
Ludzie w różny sposób używają mózgu i podążają różnymi ścieżkami uczenia się	195
Ludzie używają mózgu, by uczyć się poprzez interakcje społeczne w kontekście kulturowym	198
Implikacje dla projektowania środowisk uczenia się	199
Bibliografia	203
6. ROLA OCENIANIA KSZTAŁTUJĄCEGO W SKUTECZNYCH ŚRODOWISKACH UCZENIA SIĘ	209
Wstęp	210
Dlaczego ocenianie jest tak ważne w procesie uczenia się?	211
Ocena kształtująca jako informacja zwrotna	213
Ocena kształtująca jako element nauczania	222
Syntezy teoretyczne: ocena kształtująca i ocena wspierająca proces uczenia się	230
Ocena kształtująca: główne procesy nauczania	236
Ocena kształtująca a regulacja procesów uczenia się	238
Podsumowanie	240
Uwagi	242
Bibliografia	242

7. UCZENIE SIĘ OPARTE NA WSPÓŁPRACY: DLACZEGO PRACA W GRUPACH JEST SKUTECZNA? . . .	248
Wstęp	249
Metody uczenia się opartego na współpracy	250
Metody ustrukturyzowanego uczenia się opartego na współpracy	251
Nieformalne metody uczenia się w grupach	263
Co sprawia, że uczenie się oparte na współpracy jest skuteczne?	265
Uczenie się oparte na współpracy w środowiskach uczenia się XXI wieku	271
Bibliografia	272
8. UCZENIE SIĘ Z WYKORZYSTANIEM TECHNOLOGII . . .	277
Wstęp	278
Nauka o procesach uczenia się: w jaki sposób ludzie uczą się z wykorzystaniem technologii	284
Nauka zajmująca się procesem nauczania: jak pomóc ludziom uczyć się z wykorzystaniem technologii	291
Zasady projektowania nauczania z wykorzystaniem technologii	296
Podsumowanie	303
Bibliografia	304
9. UCZENIE SIĘ POPRZEZ BADANIE – PERSPEKTYWY I WYZWANIA	308
Zapotrzebowanie na uczenie się poprzez badanie, które wspierałyby umiejętności XXI wieku	309
Historia uczenia się poprzez badanie	312
Ewaluacja badawcza uczenia się poprzez badanie	315

Waga oceniania w podejściach opierających się na badaniu	323
Wspieranie współpracy w ramach podejść bazujących na badaniu	328
Wyzwania związane z podejściami opartymi na badaniu	332
W jaki sposób nauczyciele mogą wspierać efektywne uczenie się poprzez badanie?	334
Podsumowanie i wnioski	337
Bibliografia	338
10. SPOŁECZNOŚĆ JAKO POMOC NAUKOWA SŁUŻĄCA UCZENIU SIĘ: ANALIZA UCZENIA SIĘ POPRZEZ PRACĘ NA RZECZ SPOŁECZNOŚCI W EDUKACJI PODSTAWOWEJ I ŚREDNIEJ	349
Rosnąca popularność uczenia się poprzez pracę na rzecz społeczności	350
Istota podejścia pedagogicznego	355
Oddziaływanie uczenia się poprzez pracę na rzecz społeczności na uczniów	362
Spoglądając w przyszłość	374
Bibliografia	376
11. WPŁYW RODZINY NA UCZENIE SIĘ I SOCJALIZACJĘ DZIECI	385
Wstęp	386
Jak rodzina wpływa na rozwój dzieci w zakresie uczenia się?	387
Na jakie aspekty nauki szkolnej wpływa rodzina?	402
Wnioski: wzmacnianie relacji dom – szkoła	410
Bibliografia	414

12. WDRAŻANIE INNOWACJI: OD WIZJONERSKICH MODELI DO CODZIENNEJ PRAKTYKI	434
Wstęp	435
Wyzwanie, jakim jest innowacja w edukacji	436
Strategie projektowania organizacji: socjologia i teorie organizacyjne	442
Zmiana praktyki szkolnej: „procedury kluczowe” służące zmianie w organizacji	447
Wnioski końcowe	466
Bibliografia	468
13. PRZYSZŁOŚĆ ŚRODOWISK UCZENIA SIĘ W XXI WIEKU	479
Wstęp	480
Najważniejsze wnioski ogólne	481
Wymagający plan działań w dziedzinie edukacji	494
Wyzwanie, jakim jest wdrożenie	502
Bibliografia	512

PODZIĘKOWANIA

Jesteśmy bardzo wdzięczni autorom poszczególnych rozdziałów, którzy przyjęli zaproszenie do uczestnictwa w tym przedsięwzięciu, po czym z ogromną cierpliwością przyjmowali wszystkie nasze prośby. Są to następujące osoby: Brigid Barron, Monique Boekaerts, Erik De Corte, Linda Darling-Hammond, Kurt Fischer, Andrew Furco, Pam Goldman, Cristina Hinton, Venessa Keesler, Richard E. Mayer, Larissa Morlock, Elizabeth S. Rangel, Lauren B. Resnick, Barbara Schneider, Michael Schneider, Robert E. Slavin, James P. Spillane, Elsbeth Stern, Dylan Wiliam.

Specjalne podziękowania należą się Monique Boekaerts, Erikowi De Corte oraz Michaelowi Schneiderowi, którzy odegrali dodatkową rolę w planowaniu i rozpowszechnianiu tej publikacji. Jeśli chodzi o OECD, autorzy są szczególnie wdzięczni Hannie Dumont z Uniwersytetu w Tybindze w Niemczech, która jako redaktor i autor bez chwili wytchnienia pracowała nad wszystkimi aspektami niniejszej książki – od momentu pojawienia się pomysłu na jej napisanie aż po jej zakończenie.

Publikacja ta nigdy by nie powstała, gdyby nie istotne wsparcie finansowe Dyrektoriatu ds. Edukacji i Szkoleń (Utdanningsdi-

rektoratet) w Norwegii. Ponadto jednostka ta wspólnie podjęła się zorganizowania bardzo ważnego wydarzenia, które miało miejsce w Oslo w dniach 31 sierpnia i 1 września 2009 r. Było to spotkanie wszystkich autorów i reprezentantów projektu ILE – podczas którego szczegółowo omówiono treść książki i ogólnie określono wnioski, które zawarto w jej zakończeniu. Główni pomysłodawcy tej pozycji kierują też szczególne podziękowania dla Pera Tronsmo, Katrine Stegenborg Teigen oraz byłego członka i obecnej członkini Rady CERI Pettera Skarheima i Hege Nilssen, a także pozostałych uczestników konferencji.

Słowa podziękowania należą się też Ministerstwu Kultury i Edukacji Turynii w Niemczech za zorganizowanie w dniach 14–15 maja 2009 r. w Weimarze seminarium, które pozwoliło głównym autorom i ekspertom spotkać się w bardzo istotnym momencie prac nad książką. Specjalne wyrazy wdzięczności złożono Rupertowi Deppe (będącemu również członkiem Rady CERI), Christine Minkus-Zipfel i Christinie Kindervater za ich nieocenione wsparcie i pracę.

Twórcy niniejszej publikacji doceniają wkład, jaki wnieśli wszyscy uczestnicy konferencji i seminarium, a także pracę, którą wykonali – zarówno razem, jak i każdy z osobna – członkowie Rady CERI.

W ramach OECD szczególne podziękowania należą się Taeyeon Lee za pełną oddania, ciężką pracę nad książką, którą wykonała w pierwszej połowie 2010 r. podczas praktyk, na jakie została skierowana do CERI z Uniwersytetu Kyung Hee w Korei. Autorzy są wdzięczni również Francescowi Pedró za ekspercki wkład w kwestie technologiczne poruszone w rozdziale pierwszym Franciscowi Benavidesowi twórcy dziękują natomiast za to, że angażował się w pracę nad publikacją także po przeniesieniu na inne stanowisko w ramach Dyrekcji ds. Edukacji. Członkowie Dyrekcji do Spraw Publicznych i Komunikacji zapewnili autorom cenne i szczegółowe wskazówki redakcyjne. Przez znaczną

część prac nad niniejszą książką James Bouch zajmował się kwestiami logistycznymi, a Lynda Hawe, Peter Vogelpoel i Florence Wojtasinski wnieśli cenny wkład w przygotowanie publikacji do druku. Reasumując, w pracach nad tą publikacją, a także przy wyborze odpowiedniego dla niej tytułu autorom bardzo pomogli ich współpracownicy z CERL.

WPROWADZENIE

Obecne zainteresowanie istotą uczenia się oraz tym, jak tworzyć środowiska, w których może się ono realizować, jest ogromne. Światowy trend zmusza wszystkie kraje, by szczególnie dbały o osiągnięcie wysokiego poziomu wiedzy i umiejętności oraz zwracały coraz większą uwagę na kwestię tzw. kompetencji XXI wieku. Niepokój wywołuje fakt, że tradycyjne koncepcje edukacyjne nie są w stanie sprostać tak wygórowanym wymaganiom. Ogromne postępy w mierzeniu wyników uczenia się, a najważniejszym przykładem jest tu nasze badanie PISA (Programme for International Student Assessment, Program Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów) – pozwalają skoncentrować się na tym, jak te wyniki poprawić. Jednocześnie – mimo znacznych inwestycji w edukację (także w używaną w procesie dydaktycznym technologię) i mimo szeroko zakrojonych reform edukacyjnych w krajach członkowskich OECD – zdajemy sobie sprawę z tego, jak trudno jest zmienić ukryty mechanizm stanowiący istotę nauczania i uczenia się.

W OECD przeprowadzono imponującą liczbę studiów i analiz dotyczących wspomnianych wyżej priorytetów. Od czasu

pierwszego doświadczenia sprzed 10 lat badania PISA ugruntowały swoją mocną pozycję w świecie. W ramach najnowszych analiz TALIS (Teaching and Learning International Survey, Międzynarodowe Badanie Nauczania i Uczenia się) zebrano dane od ponad 70 000 nauczycieli i dyrektorów gimnazjów w 23 krajach, tak by zapewnić szczegółowy, międzynarodowy obraz środowisk uczenia się. Główne wyniki opublikowano w 2009 r., planowane są jednak dalsze prace związane z badaniem. CELE (Centre for Effective Learning Environments – Centrum Efektywnych Środowisk Uczenia się) natomiast analizuje te zagadnienia pod kątem sprzętu i budynków służących uczeniu się, tak by móc określić, jaki rodzaj wzornictwa i zarządzania infrastrukturą najlepiej odpowiada rzeczywistości XXI wieku.

Centrum Badań i Innowacji Edukacyjnych (CERI, Centre for Educational Research and Innovation), będące częścią OECD, przeprowadza różnorodne istotne analizy uczenia się i innowacji, m.in. prowadzi projekt Innovative Learning Environments (ILE, Innowacyjne Środowiska Uczenia się), w wyniku którego powstała niniejsza publikacja. CERI łączy studia nad innowacją z analizą opartą na wynikach badań naukowych, tak by precyzyjniej określić opcje możliwe do wykorzystania zarówno w polityce, jak i w praktyce edukacyjnej. W ostatnich latach Centrum prowadziło intensywne prace w kilku powiązanych ze sobą dziedzinach. Dotyczyły one: sposobu, w jaki państwa mogą wykorzystywać innowacje jako rozwiązania systemowe, umiejętności potrzebnych w XXI wieku, tego, jak wykorzystywać technologie w celu zmiany środowisk uczenia się i cech „uczniów nowego tysiąclecia”, przykładowych praktyk stosowania oceny kształtującej w szkołach i w przypadku nisko wykwalifikowanych dorosłych oraz związku neurobiologii z uczeniem się. W maju 2008 r., z okazji obchodów 40-lecia swojego istnienia, CERI zorganizowało w Paryżu dużą konferencję dotyczącą wszystkich tych kwestii pt. *Uczenie się w XXI wieku: badania, innowacje*

i polityka edukacyjna (Learning in the 21st Century: Research, Innovation and Policy).

Niniejsza książka stanowi ważny etap projektu ILE i drugą już związaną z nim publikację (po wydanej w 2008 roku pozycji *Innovating to Learn, Learning to Innovate*). Jak sugeruje tytuł niniejszej książki, *Istota uczenia się. Wykorzystanie wyników badań w praktyce*, ma ona na celu wzbogacenie polityki i praktyki edukacyjnej – w odniesieniu do wniosków wynikających z badań – o informacje, jak należy tworzyć środowiska uczenia się. Zaproszono wybitnych ekspertów i specjalistów z dziedziny edukacji, po to by ocenili wyniki badań nad procesem uczenia się oraz by w precyzyjny i zrozumiały sposób zaprezentowali najważniejsze wynikające z nich wnioski. Autorzy niniejszej książki czują się wyróżnieni, że tak wielu wybitnych badaczy z Ameryki Północnej i Europy zgodziło się wziąć udział w tym przedsięwzięciu i przygotować bardzo wnikliwy, interesujący pod względem badawczym materiał.

W pracy przedstawiono współczesne rozumienie istoty uczenia się oraz pokazano różnorodne jej zastosowania w edukacji. Autorzy w swoich pracach mówią o wzrastającym rozumieniu uczenia się oraz o najistotniejszych spostrzeżeniach z perspektywy poznawczej, emocjonalnej i biologicznej. Badacze przyglądają się koncepcjom, które wykorzystują pracę w grupach, nowe technologie, kształtujące informacje zwrotne i uczenie się metodą pracy projektowej, analizują też czy i w jakim stopniu są one skuteczne. Ponadto specjaliści badają, co dzieje się poza murami szkoły – w rodzinach i społecznościach lokalnych. Naukowców interesują nie tylko wytyczne, których należałoby przestrzegać, ale także metody jak najefektywniejszego wprowadzania zmian. Książkę kończy podsumowanie najistotniejszych wniosków. Przedstawiono je w formie siedmiu głównych zasad i omówiono ich konsekwencje. Jest to bezcenne źródło wiedzy o tym, co badania mogą powiedzieć o optymalizacji procesu

uczenia się u młodych ludzi, które – autorzy żywią taką nadzieję – zainspiruje czytelników do wprowadzenia zmian w swojej praktyce nauczycielskiej.

Pomysłodawcami i redaktorami niniejszej publikacji są Hanna Dumont z Uniwersytetu w Tybindze w Niemczech, David Istance z Sekretariatu CERI oraz Francisco Benavides, były członek CERI. Książkę wzbogaciły dyskusje, które w 2009 r. odbyły się podczas seminariów w Weimarze w Niemczech (maj) i w Oslo w Norwegii (sierpień–wrzesień) oraz na zebraniu Rady CERI w Paryżu (listopad).

Barbara Ischinger
dyrektor, Dyrektoriat ds. Edukacji
OECD

WSTĘP DO WYDANIA POLSKIEGO

Niniejsza książka, opracowana w OECD i opublikowana pierwotnie w 2010 r. w ramach serii Educational Research and Innovation, została pomyślana jako publikacja mająca na celu ukazanie licznych przykładów mądrego wykorzystania badań w celu wspierania praktyki pedagogicznej. Książka została zredagowana przez Hannę Dumont, Davida Istance i Francisco Benavides. Wypada zgodzić się z wyrażonym we wstępie poglądem, że należące do OECD Centrum Badań i Innowacji Edukacyjnych (CERI) w istotny sposób przyczynia się do powstania wiedzy i umiejętności potrzebnych do wyrobienia „kompetencji ważnych w XXI wieku”. Celem publikacji jest poinformowanie polityków oświatowych i praktyków o tym, jak refleksje oparte na badaniach mogą wpływać na formowanie się nowego „środowiska wspierającego uczenie się”. We wstępie czytamy: „Zaproszono wybitnych ekspertów i specjalistów z dziedziny edukacji, by ocenili wyniki badań nad procesem uczenia się oraz by w precyzyjny i zrozumiały sposób zaprezentowali najistotniejsze wynikające z nich wnioski”.

Omawiana publikacja zawiera 13 rozdziałów napisanych przez różnych autorów. Kluczowe znaczenie ma tu roz-

dział pierwszy („Analiza i tworzenie środowisk uczenia się XXI wieku”) oraz rozdział ostatni („Przyszłość środowisk uczenia się w XXI wieku”) – oba napisane przez osoby, które miały największy wpływ na kształt całej publikacji – Hannę Dumont i Davida Istance.

Dla polskiego czytelnika szczególne znaczenie mogą mieć dwa rozdziały – czwarty i dziesiąty – ponieważ w obu analizuje się problemy stosunkowo rzadko rozważane w polskich podręcznikach pedagogiki. Te problemy to wpływ motywacji i emocji na sposób uczenia się w klasie oraz środowiskowe uwarunkowania wpływające na naukę w szkole podstawowej i średniej. W rozdziale dziesiątym znajdujemy też pogłębione rozważania ukazujące możliwości zastosowania w nauczaniu tajemniczo brzmiącego *service learning*. Określenie to nie ma odpowiednika w języku polskim¹, a samo zagadnienie zostało omówione w książce Thomasa R. Wolanina *Aby żadne dziecko nie pozostało w tyle. Edukacja w USA*. Gdy podczas jednego z wykładów wygłaszanych w Polsce prof. Wolanin użył sformułowania *service learning*, poprosiłem go o dokładniejszy opis tego zjawiska. A oto jego wyjaśnienie zamieszczone w liście do mnie:

„*Service learning* to swoisty rodzaj działań programowych stosowanych w niektórych instytucjach prowadzących kształcenie na poziomie wyższym. Studenci realizujący program *service learning* pracują jako wolontariusze w szkołach, szpitalach, domach opieki, policji, straży pożarnej czy innych podobnych instytucjach, gdzie świadczą ludziom usługi związane ze studiowaną przez nich dziedziną. I tak na przykład studenci pedagogiki specjalnej, którzy przygotowują się do pracy nauczycielskiej z dziećmi niepełnosprawnymi, mogą jako wolontariusze pomagać nauczycielom w szkołach dla dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych; studenci, którzy kształcą się na pracowników

¹ W wydaniu polskim przyjęto opisowe tłumaczenie: uczenie się poprzez pracę na rzecz społeczności (przyjps red.).

socjalnych, mogą jako wolontariusze wspierać bezdomnych lub pracować w sierocińcu. Niektóre uczelnie wymagają, by wszyscy studenci uczestniczyli w *service learning*. Wiele uczelni traktuje tę pracę jako opcję do wyboru przez studentów. Ogólnie rzecz biorąc, *service learning* jest coraz bardziej popularne w amerykańskich placówkach kształcenia wyższego”. Widać więc, że w Stanach Zjednoczonych za pożądane uważa się łączenie nauki z pracą na rzecz społeczności lokalnej.

W Paryżu, w siedzibie głównej OECD prezentowana tu książka jest traktowana jako ważna pozycja przedstawiająca aktualny stan badań i refleksji na temat uczenia się. Od razu została wydana w angielskiej i francuskiej wersji językowej. Wiadomo mi, że OECD żywi nadzieję, iż publikacja ta w znaczący sposób wpłynie na przyszłe badania pedagogiczne w różnych krajach. Będąc przez kilka lat delegatem Polski do CERI/OECD, miałem możliwość obserwowania, jak niektóre pozycje wydawnicze osiągały status publikacji kluczowych, wywierających znaczny wpływ na światową myśl pedagogiczną. Mam wrażenie, że podobny będzie los książki *Istota uczenia się*. To wszystko skłania do podjęcia decyzji o tłumaczeniu publikacji na język polski.

Do każdego rozdziału dołączony jest przygotowany przez danego autora wykaz tematycznej literatury. Bibliografia – niemal wszystkie pozycje w języku angielskim – jest nieraz bardzo rozbudowana. Cały zestaw publikacji zawiera łącznie 925 pozycji. Na ten zalew informacji bibliograficznych można patrzeć w dwojaki sposób: albo jako na niepotrzebne marnowanie papieru, albo jako na bogate źródło wiedzy – w dobie internetu możliwe do wykorzystania dla każdego.

* * *

Istota uczenia się to ważna publikacja, która może znacząco wpłynąć na stan myślenia o edukacji i na stan badań pedagogicznych. Jestem przekonany, że książkę tę powinny w pierwszym rzędzie poznać wszystkie osoby prowadzące zajęcia ze studen-

tami pedagogiki, a następnie wszyscy studiujący pedagogikę. Czynnym nauczycielom książka ta może ukazać zupełnie nowe perspektywy, niezauważane dotąd w tradycyjnych opracowaniach. Sądzę, że w najbliższych latach znajomość tej publikacji stanie się obowiązkowa wśród działaczy oświatowych wszystkich krajów wchodzących w skład OECD.

prof. dr hab. Andrzej Janowski

STRESZCZENIE

SKĄD TAKIE ZAINTERESOWANIE KWESTIĄ UCZENIA SIĘ?

W ostatnich latach widać ogromne zainteresowanie uczeniem się. Składa się na to wiele ważnych przyczyn związanych zarówno z polityką, jak i z kształceniem, opisanych w rozdziale pierwszym przez Dumont i Istance. Powody te wpływają też na cele, jakie stawia sobie niniejsza publikacja, a które wyłaniają się z prac w ramach projektu Innowacyjne Środowiska Ucznia Się, prowadzonego przez stanowiące część OECD Centrum Badań i Innowacji Edukacyjnych (CERI).

Wchodzące w skład OECD społeczeństwa i gospodarki doświadczyły **dogłębnej transformacji – nie opierają się już na przemyśle, ale na wiedzy**. W świecie coraz częściej na pierwszy plan są wysuwane tzw. kompetencje XXI wieku. W ten sposób jakość uczenia się i czas nań poświęcony stają się najważniejsze. Towarzyszy temu jednak obawa, że tradycyjne koncepcje edukacyjne są dziś niewystarczające.

Podobne powody pozwalają wyjaśnić nacisk kładziony od kilkudziesięciu lat na mierzenie wyników uczenia się (w tym na badanie PISA). Prowadzi to jednocześnie do jeszcze większego zainteresowania samym nabywaniem wiedzy i umiejętności. Wyjście poza diagnozowanie osiągnięć i braków oraz wprowadzenie pożądanych zmian wymaga zatem głębszego rozumienia procesu najefektywniejszego uczenia się.

Szybki rozwój i wszechobecność teleinformatyki na nowo wyznaczają granice tego, co w edukacji jest możliwe. Jednak znaczne nakłady na zasoby cyfrowe nie zrewolucjonizowały środowisk, w których zachodzi uczenie się. Aby zrozumieć, w jaki sposób można by to osiągnąć, należy zgłębić istotę uczenia się.

Poczucie, że reformy edukacyjne nie mają nic więcej do zaoferowania, zachęca do tego, by z innej perspektywy przyjrzeć się samemu procesowi uczenia się. W wielu krajach OECD system edukacji reformowano wielokrotnie, co często budzi wątpliwości, czy potrzeba nam kolejnych zmian w procesach nauczania i uczenia się.

Zaplecze badawcze w zakresie uczenia się ogromnie się rozwinęło, mimo to wielu badaczy dostrzegło, jak znaczna liczba szkół stanowi przykład złego wykorzystania wniosków płynących z badań. Zarazem zdecydowanie zbyt dużo studiów przeprowadza się w oderwaniu od rzeczywistych działań edukacyjnych czy procesów tworzenia polityki edukacyjnej. Czy możliwe jest stworzenie takich powiązań, które pozwolą wzbogacić praktykę nauczania o wnioski płynące z badań?

ZAKRES TEMATYCZNY ISTOTY UCZENIA SIĘ

Niniejsza książka ma na celu pomóc w budowaniu tych właśnie powiązań poprzez wykorzystanie badań jako inspiracji do rozwiązań praktycznych. Zaproszono najbardziej uznanych badaczy

z Ameryki Północnej i Europy, by z różnych perspektyw przyjrzeni się temu, jak funkcjonuje model uczenia się. Specjaliści podsumowali wyniki badań i określili ich wagę dla tworzenia środowisk uczenia się – a wszystko to w sposób, który byłby przydatny i zrozumiały dla liderów edukacyjnych oraz osób odpowiedzialnych za tworzenie polityki w tej dziedzinie.

Początkowe rozdziały odnoszą się do istoty uczenia się, także z poznawczego, emocjonalnego i biologicznego punktu widzenia. Dalej omówiono wynikające stąd założenia i oceniono praktyczne ich zastosowania, takie jak ocena kształtująca, uczenie się oparte na współpracy i uczenie się poprzez badanie, koncepcje koncentrujące się na technologii, a także uczenie się w inny sposób niż w klasie szkolnej, czyli w ramach społeczności lokalnej lub rodziny. W rozdziale przedostatnim rozważa się strategie, które mogłyby pomóc zmienić immanentną niechęć instytucji edukacyjnych do wprowadzania innowacji i zmian.

Rozdziały bynajmniej nie stanowią wyczerpującego omówienia wyników wszystkich istotnych badań, razem tworzą jednak bogatą bazę wiedzy na temat tego, jak w XXI wieku tworzyć środowiska uczenia się. Jak zauważył De Corte (rozdział 2), wielu uczonych zgadza się dziś co do tego, że ogromnie ważne zarówno dla organizacji kształcenia, jak i dla polityki edukacyjnej jest zapewnienie uczniom biegłości adaptacyjnej czy też kompetencji adaptacyjnej, tj. kreatywnego i elastycznego zastosowania konkretnej wiedzy i określonych umiejętności w różnych sytuacjach.

OGÓLNE WNIOSKI NA TEMAT UCZENIA SIĘ

Wnioski ogólne wynikające z poszczególnych rozdziałów zostały przeanalizowane przez Istance'a i Dumont w rozdziale ostatnim, w którym omówiono także wyzwania, jakie stawia przed nami

Innowacyjne nauczanie, wyniki międzynarodowych badań

Proces uczenia się od dawna stanowi przedmiot zainteresowania pedagogów oraz jest obiektem badań naukowców. Zarówno nauczycieli, jak i polityków oświaty nurtują m.in. następujące pytania:

- Co wiemy o sposobie, w jaki zdobywamy wiedzę i nabywamy nowe umiejętności?
- Jakie są biologiczne podstawy tego procesu?
- W jaki sposób motywacja, emocje oraz sposób oceniania wpływają na efektywność uczenia się?
- Jakie korzyści może przynieść praca w grupach, realizacja projektów przez uczniów, ocena kształtująca oraz zastosowanie nowoczesnych technologii?
- Jaki wpływ na skuteczność uczenia się ma środowisko rodzinne?

Jest to lektura dla wszystkich, którzy chcą się dowiedzieć, w jaki sposób zoptymalizować proces pracy z uczniami w klasie oraz poza nią. Jej głównym celem jest dostarczenie niezbędnych informacji do zastosowania nie tylko w praktyce nauczania, ale także przy kształtowaniu polityki edukacyjnej. Czołowi badacze z całego świata przedstawiają w książce wyniki badań dotyczących zarówno procesu uczenia się, jak również metod i technik stosowanych w szkołach i innych ośrodkach edukacyjnych.

Publikacja jest skierowana przede wszystkim do nauczycieli, metodyków, szkoleniowców, pracowników administracji oświaty oraz polityków kształtujących system szkolnictwa.

Dzięki patronatowi OECD przedstawione w książce analizy mają zakres międzynarodowy oraz są źródłem cennych informacji dla działań mających na celu wprowadzenie innowacji w systemach edukacyjnych krajów całego świata.

„Istota uczenia się. Wykorzystanie wyników badań w praktyce to ważna publikacja, której istnienie w naszym kraju może mieć znaczący wpływ na sposób myślenia o edukacji i stan badań pedagogicznych”.

Prof. Andrzej Janowski

Cena 69 zł
(w tym 5% VAT)

Poleca

www.DyrektorSzkoły.pl

www.DyrektorSzkoły.pl/przedszkola

Zamówienia:
infolinia 801 04 45 45, fax 22 535 80 01
zamowienia.książki@wolterskluwer.pl
www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl